

МААСП 147

Република Македонија
Министерство за земјоделство, шумарство
и водостопанисување

ПРОГРАМА ЗА ПОДДРШКА НА СОВЕТОДАВНИТЕ УСЛУГИ ВО ЗЕМЈОДЕЛСТВОТО (МААСП)

ЕКОНОМСКА АНАЛИЗА НА ОРГАНСКО ПРОИЗВОДСТВО НА КОЗЈО МЛЕКО И КОЗЈИ МЛЕЧНИ ПРОИЗВОДИ

ЈАНУАРИ 2010

СПРОВЕДЕНО ОД
GRM INTERNATIONAL AB
И
VÅXA HALLAND

Содржина

Меѓународен историјат	4
Домашен историјат	4
Податоци за фармата	7
Методологија и производни резултати	9
Економски резултати	12
1. Приходи на фармата	12
2. Трошоци на фармата	15
3. Биланс на успехот	16
Коментари	17
Препораки	18

Листа на табели

Табела 1. Бројна состојба на козите во Р. Македонија	4
Табела 2. Производство на млеко на фармата	10
Табела 3. Производство на јариња на фармата	10
Табела 4. Производство на млечни производи на фармата	11
Табела 5. Вкупно остварени приходи на фармата	12
Табела 6. Вкупни варијабилни трошоци на фармата	15
Табела 7. Остварен приход од преработка на 15Т козјо млеко	16

Ова истражување е направено, во рамките на соработката меѓу УКИМ Институтот за сточарство и Програмата за поддршка на советодавните услуги во земјоделството (МААСП). М-р Елена Ефимова и Д-р Никола Пациновски, вработени во Одделението за овчарство и козарство при УКИМ Институтот за сточарство Скопје, во текот на 2009 година реализираа низа активности во насока на изработка на економска анализа на органско производство на козје млеко и козји млечни производи на сертифицирана органска козарска фарма. Главната цел за изработката на анализата беше собирање на веродостојни и точни податоци и информации, кои ќе овозможат да се добие соодветна слика за предностите на органското козје производство на млеко и млечни производи од економски аспект, во однос на конвенционално козје производство. За употребата на анализата беше сprovedено детално истражување при што беа собрани голем број на релевантни информации, податоци и документи кои можат да бидат во изработката на истражувањето.

„Овој документ е финансиран од страна на Шведската агенција за меѓународен развој и соработка, Сидра. Одговорноста за содржината лежи кај авторот“.

Меѓународен историјат

Улогата на козите во светското сточарство е значајна и речиси не постои земја во која тие не се одгледуваат. Распространетоста на козите се должи на нивната одлична способност за аклиматизација во различни климатски и еколошки услови и на производството на млеко, месо, волна и кожа по ниска производна цена. Речиси 75% од светската популација конзумира козјо млеко, а во исхраната на луѓето во значителни количини се употребува козјото месо, посебно во земјите на Блискиот Исток.

Денес во светот се одгледуваат околу 490 милиони кози застапени со повеќе од 200 раси, од кои околу 63% се за производство на млеко, 27% за производство на месо, а само околу 5% за производство на волна (мохер). Најмногу кози во светски рамки се одгледуваат во Азија (345 мил.) Африка (15 мил.), Океанија (1.5 мил.), додека во Европа тоа се: Грција (5.3 мил.), Шпанија (2.8 мил.) Италија (1.3 мил.), Франција (1.2 мил.) итн.

Домашен историјат

Законот за забрана за чување и одгледување кози од 1954 година значително влијаел врз намалувањето на бројот на козите во Република Македонија и во стагнирањето на оваа сточарска гранка. Услови за повторно заживување на гранката, се создаваат во 1989 година кога истиот е укинат. Дополнителни фактори кои го отежнуваат развојот на козарството се: неповолниот расов состав и раситнетоста на стадата, неорганизираниот и несигурен пласман на производите од козјото млеко, недостигот од работна рака, слабата и нередовна примена на селекциските мерки во стадата и др. Сепак, во споредба со изминатите години може да се констатира дека има спонтан и континуиран развој на оваа сточарска гранка и сè поголема заинтересираност на фармерите за одгледување на кози, како бизнис, кој овозможува сигурна егзистенција и остварување на заработка.

Вкупниот број на кози во нашата земја се движи околу 150.000 со тенденција на зголемување. Бројната состојба на козите во 2007 година според податоците на Државниот завод за статистика дадена е во Табела 1.

Табела 1. Бројна состојба на козите во Р. Македонија¹

	ВКУПНО	ЖЕНСКИ ГРЛА ЗА ПРИПЛОД
Република Македонија	132.924	82.224
Пелагониски регион	11.175	6.364

¹ ДЗС 2007

Економска анализа на органско производство на козјо млеко и козји млечни производи

Вардарски регион	9.545	6.329
Североисточен регион	19.434	11.243
Југозападен регион	13.533	7.317
Скопски регион	8.405	5.534
Југоисточен регион	25.122	17.455
Полошки регион	7.972	4.459
Источен регион	37.738	23.523

Расовиот состав на козите во Република Македонија е базиран на домашната балканска коза, со одредена застапеност на кози од расата алпина и санска, како и мелези помеѓу овие раси. Производството на млеко кај домашната популација на кози се движи околу 150 литри, додека кај козите од расата алпина е различно, во различни земји. Оваа раса има висока способност за аклиматизација што резултира со нејзино присуство во многу европски и воневропски земји, каде послужила како раса мелиоратор на домашните нископродуктивни раси.

Основен производ кој се добива од козите, е козјото млеко кое најчесто се преработува во козјо сирење, козји кашкавал, путер и јогурт. Лесната сварливост на козјото млеко придонесува истото да е погодно за исхрана на децата, постарата популација и рековалесцентите. Луѓето кои се алергични на лактоза може да го употребуваат козјото млеко и со него во целост да го заменат кравјото.

Козите се јавуваат и како производители на јарешко и козјо месо, кое претставува солиден извор на протеини во исхраната на човекот. Јарешкото месо е слично со јагнешкото, но е попосно и во голем степен ги задоволува критериумите за здрава и правилна исхрана. Козите се одликуваат со висока плодност (годишно се добиваат по две, а неретко и по три јариња) што резултира со можност за зголемено производство на јарешко месо во споредба со јагнешкото.

Како дополнителни производи од козарското производство се добиваат мохер влакна и кашмир за облека и теписи, како и различни производи изработени од кожата на козите.

Во најголемиот број на случаи одгледувањето на козите кај нас го носи белегот на традиционалност. Имено, во текот на поголемиот дел од годината козите се напасуваат. Така се овозможува поголема економичност во одгледувањето, затоа што целокупната исхрана се сведува на испаша со дополнителен оброк во вид на концентрат и минерални материи. Од посебна важност е фактот дека козите во користењето на пасиштата не им се конкуренти на овците и говедата, бидејќи пред сè, тие ги користат површините обраснати со прнар или нискостеблеста шума. Овие површини без одгледување на козите остануваат практично неискористени

Економска анализа на органско производство на козјо млеко и козји млечни производи

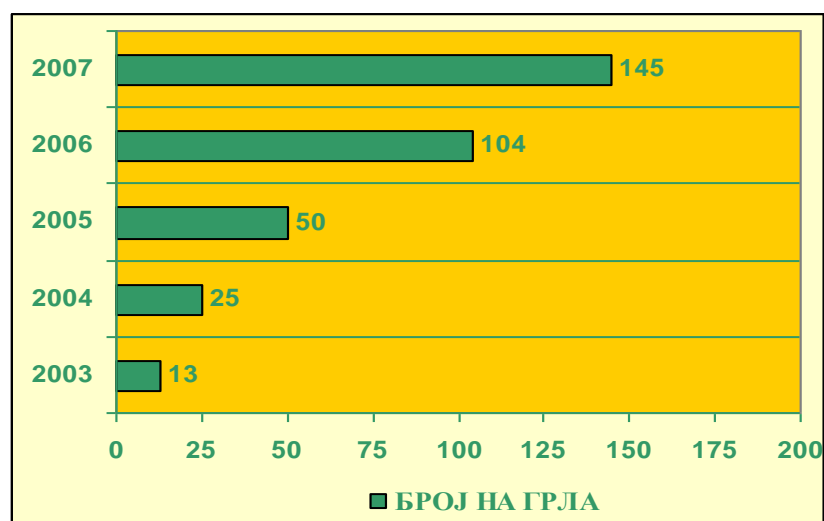
потенцијали за храна, а како заклучок може да се констатира дека козите и другите преживни животни може совршено да се надополнуваат.

Органското фармерство во сите компоненти и составни делови - почва и минерални материи, органски материи, микроорганизми, инсекти, растенија, животни и човекот е во взаемна поврзаност и усогласеност, а сè со цел создавање на стабилна и кохерентна целина. На таков начин се остваруваат целите на органското производство како што се:

- Производство на прехранбени производи со висок квалитет;
- Мало оптоварување на природните ресурси;
- Голем број на површини за еколошка рамнотежа;
- Одгледување на здрави животни и производство на здрава сточна храна;
- Производство на здрави производи без или со намалено присуство на штетни материи за здравјето на луѓето.

Конвенционалното производство се сведува на профит и пари, додека органското, покрај овие две многу важни компоненти ја има и најглавната, а тоа е добивање на здрави и квалитетни производи.

Органското производство во нашата земја станува предмет на интерес од неодамна. Во 1998 година 5 фарми ја започнуваат процедурата за сертификација за органско производство. Во 2004 година донесен е Законот за органско производство, а во 2007 година Националната стратегија со акционен план за органско земјоделство на Република Македонија. Вкупниот бројот на фармери кои се занимаваат со органско производство во државата прикажан е во Графикон 1.

Графикон 1. Број на органски фармери по години во РМ

Фармерите се поттикнати од забрзаниот развоен тренд во Европа и од соодветниот пораст на побарувачката на пазарот за органски производи со атрактивни цени. Во рамките на козарското производство сè поголем е интересот за органско производство и веќе има сертифицирани органски козарски фарми. Податоците за економичноста и рентабилноста на овие фарми речиси и да нема.

Податоци за фармата

Козарската фарма Кожле, сопственост на Георѓиевски Диме, основана е во 1997 година. Лоцирана е во атарот на с. Кожле, општина Петровец, Скопје. Основното стадо кози од расата алпина е набавено во април 2001 година од Србија. Од март 2005 година, фармата е запишана во Регистарот на одгледувачи на приплоден добиток кој се води при МЗШВ.

Слика 1. Кози од расата алпина кои се одгледуваат на фармата

Стопанскиот двор на фармата се протега на површина од 0.2 ha. Во исто време, фармерот располага и со 15 ha земјиште под ораници, кои се земени под концесија. Теренот е ридско - планински, со микролокација отворена од три страни (источна, јужна и западна), на надморска височина од 450 m. До истата води асфалтиран пат, кој е прооден во текот на целата година.

Објектот за сместување на козите е релативно нов, изграден е во 1997 година, од цврста градба со површина од околу 300 m², со отвори за вентилација и испусти на западната и јужната страна од објектот, со вкупна површина од околу 600 m². Во испустите се сместени хранилки за кабата и концентрирана храна, како и корита за напојување. Внатрешноста на објектот по потреба (за време на јарењето на козите) се дели на одделенија со подвижни леси за преградување.

Козите се напасуваат на пасишта во атарот на с. Кожле, во радиус од околу 5 km.

Слика 2. Дел од стопанскиот двор на фармата

Во состав на фармата изградена е просторија за преработка на млекото (млекарница), како и простории за сместување и исхрана на вработените.

Млекарницата е опремена со потребните садови и апарати за непречено одвивање на производството на сирење, како што се: пастеризатор, лактофризер, сирењарска када и друго.

Фармата е електрифицирана, а водоснабдувањето е со хигиенски чиста и испитана вода (од сопствен бунар со хидрофор). На истата има и телефонски приклучок.

Молзењето на овците се врши машински, со систем за молзење со 2 X 12 молзни единици. Во рамките на оваа фарма во извршување на секојдневните работни задачи покрај сопственикот, во текот на целата година, се вработени двајца нискоквалификувани работници - козари, како и помошник - козар, кој во зависност од обемот на работа, периодично се ангажира.

Во текот на истражувањето на фармата се одгледуваа околу 200 грла чисторасни алпина кози од сите категории. (123 молзни кози, 4 прча, 20 свиски, 13 јалови кози, како и 10 шкартирани во текот на годината и 30 кози угинати по разни основи (заклани од дивеч, угинати од болест и сл.).

Економска анализа на органско производство на козјо млеко и козји млечни производи

На фармата произведеното сирењето се пакува во пластични канти во со капацитет од 14 до 15 kg сирење. Во исто време, во зависност од потребите и побарувањата на пазарот, фармерот го пакува сирењето во пластифицирани, вакуумирани ќеси со капацитет од 0.5 до 1 kg сирење. При двата вида на пакување, приложена е соодветна етикета, која ги содржи основните податоци за името на производот и на фармата, потеклото и хемискиот состав на сирењето.

Методологија и производни резултати

Методологијата што се користеше при изработката на анализата се состоеше од повеќе чекори и тоа:

- Беа направени повеќе теренски посети на фармата, при кои се утврди фактичката состојба по однос на: бројот на грлата, производството на млеко, производството на млечните производи и др.

Во текот на истражувањето, при прибирањето на податоците, беа земени предвид следните параметри:

1. Вкупен број кози на фармата;
2. Број на молзни и јалови кози;
3. Број на угинати кози (од различни причини) во текот на истражувањето (болни, губитоци предизвикани од дивеч и слично);
4. Број на продадени кози во текот на истражувањето.

Производството на млеко на фармата започна да се следи откако заврши одбивањето на јарињата. Контролата на производството на млеко во текот на молзниот период, се одвиваше со строго определен режим, односно со редовно следење на производството на млеко кај секое грло поединечно. Контролирањето на индивидуалната млечност беше со меѓународно прифатениот А₄-метод. Беа направени 6 млекоконтроли на фармата, при кои се мереше дневно количество намолзено млеко со мензура и се земаа индивидуални млекопроби, кои се анализираа во лабораторијата за млеко при ЈНУ Институт за сточарство во Скопје. Таму се определуваше процентуалната застапеност на мастите во млекото со анализатор на млеко MILKOSCAN FT 6000. По завршувањето на лактацијата се премина на пресметување на должината на лактација, вкупното намолзено и поцицано млеко, просечниот процент на масти во млекото во текот на молзниот период и лактациската млечност.

Производството на јариња на фармата опфати следење на следните параметри:

- пол на јарињата;
- број на единечните и близните јариња;

- број на живородените и мртвородените јариња;
- број на угинатите јариња во текот на годината;
- број на продадените јариња за месо со утврдена тежина при продажбата;
- број на јариња оставени за сопствена репродукција;
- број на продадени јариња за приплод.

Исто така се следеше и производството на млечните производи на фармата поодделно по видови на производ.

- Се направи увид во матичната и сметководствената евиденција на фармата;
- Добиените податоци се презентираа пред фармерот;
- Се сумираа собраните податоци и се изведоа соодветни заклучоци.

Во текот на истражувањето беа добиени повеќе производни резултати. Производството на млеко (добиено од 123 молзни кози кои започнаа да се молзат од 01.05.2009 година) претставено е во Табела 2.

Табела 2. Производство на млеко на фармата

ПАРАМЕТАР	
Просечна должина на лактација (денови)	264.3
Просечна дневна млечност (литри)	1.56
Вкупно произведено млеко (литри)	50.723
Вкупно поцицано млеко (литри)	19.141
Конзумно млеко (литри)	31.582
Просечно млеко на грло (литри)	412.38
Просечен процент на масленост	3.54

Добиените резултати за производството на млеко на фармата не отстапуваат од вообичаените резултати за козите од оваа раса во Република Македонија.

Резултатите од евидентираните и обработени податоци за бројот на добиените јариња во текот на годината, нивниот пол, смртноста, близноста и намената, прикажани се во Табела 3.

Табела 3. Производство на јариња на фармата

ЈАРИЊА	ВКУПНО
Живородени	179
- машки	73
- женски	106
Родени како единци	87

Родени како близни	92
Угинати јариња (при раѓање и во текот на годината)	25
Одгледани јариња	154
Продадени за месо	50
Продадени за приплод	40
Заклани за сопствени потреби	10
Оставени за репродукција	54

- 46 кози ојариле близни јариња
- 10 кози угинале после ојарувањето и не се влезени во процесот на лактација

Резултатите за производството на јариња соодветствуваат со просечните резултатите, кои се констатирани во претходни истражувања и во литературата, со напомена дека фармерот за сопствена репродукција оставил поголем број на јариња од вообичаениот (30%).

Бидејќи, речиси целокупно произведеното млеко се преработува во млечни производи, откако се утврди количеството на произведеното млеко, се премина кон утврдување на количеството на произведените млечни производи. Во текот на анализата е утврдено дека, заради објективни причини (прекин во снабдувањето со електрична енергија на фармата и неможност за преработка на истото), фармерот има продадено 15 тони млеко на млекарница по цена од 20 ден./литар. Оствареното производство на млечни производи на фармата презентирано е во Табела 4.

Табела 4. Производство на млечни производи на фармата

НАЗИВ НА ПРОИЗВОДОТ	КОЛИЧИНА (килограми)
Бело саламурено козјо сирење	1050
Козјо сирење со зачин (магданос и оригано)	300
Козји кашкавал	200

Врз основа на податоците во Табела 4, може да се види дека на фармата, од вкупно произведеното количество млеко (31.582 литри), произведени се 1350 килограми бело саламурено сирење со и без зачини и 200 килограми козји кашкавал. Резултатите укажуваат дека за производство на килограм бело саламурено сирење просечно се потрошени по 8 литри/млеко, додека за килограм произведен козји кашкавал по 13 литри/млеко, што доведува до заклучок дека козјото млеко има релативно низок рандман.

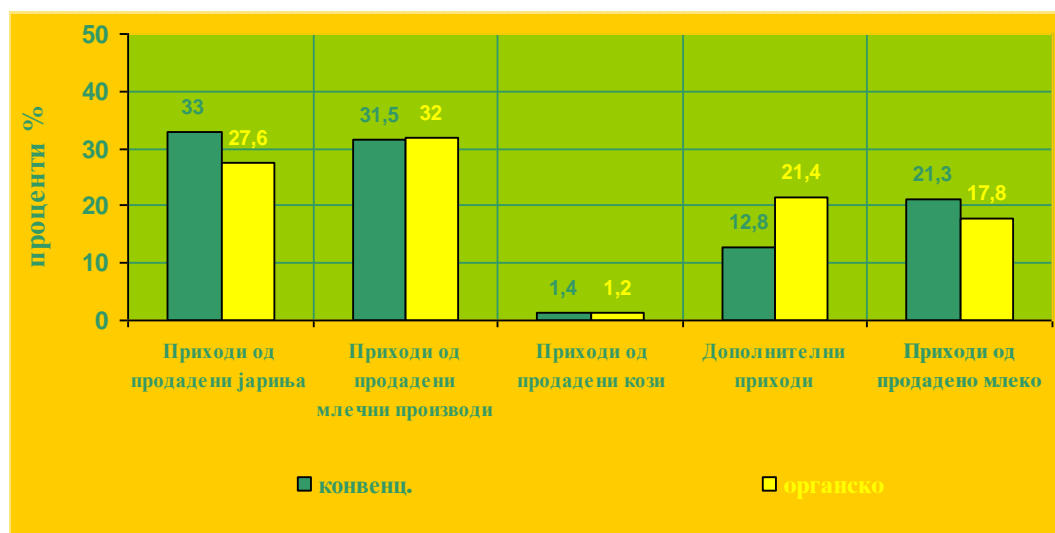
Економски резултати

1. Приходи на фармата

Вкупно остварените приходи и нивната процентуална застапеност на фармата во текот на анализираниот период прикажани се во Табела 5 и Графикон 2. При тоа направена е компарација на економските резултати помеѓу конвенционално и органско производство.

Табела 5. Вкупно остварени приходи на фармата

НАЗИВ НА ПРИХОДИТЕ	Конвенционално п-дство		Органско п-дство	
	денари	%	денари	%
Приходи од продадено млеко	300.000	21.3	300.000	17.8
Приходи од продадени јариња	465.000	33	465.000	27.6
Приходи од продадени млечни производи	443.500	31.5	540.000	32
Приходи од продадени кози и јарци	20.000	1.4	20.000	1.2
Дополнителни приходи	180.000	12.8	360.000	21.4
ВКУПНО (денари и проценти)	1.408.500	100	1.685.000	100

Графикон 2. Споредбена процентуална застапеност на приходите при конвенционално и органско производство

Според прикажаните податоци од Табела 5 и Графикон 2, може да се заклучи дека со највисока застапеност при органско производство се приходите од продажбата на млечни производи (32%), додека при конвенционалното тоа се приходите од продадени јариња (33%). Вкупните приходи се повисоки при органско производство, со тенденција истите да се

Економска анализа на органско производство на козјо млеко и козји млечни производи

зголемат во однос на конвенционалното, доколку се постигне повисока цена за литар органско козјо млеко и за килограм/жива мера на јарешко месо. Во текот на истражувањето е констатирано дека цените се исти без разлика дали се работи за органски или конвенционални производи.

Во приходите остварени од продадени јариња влегуваат приходите од јариња продадени за месо и приходите остварени од продажбата на јариња за приплод. Истите се претставени во Табела 5.1.

Табела 5.1. Приходи остварени од продажба на јариња

НАЗИВ НА ПРИХОДИТЕ	Конвенционално п-дство (денари)	Органско п-дство (денари)
Јариња продадени за месо	105000	105000
Јариња продадени за приплод	360000	360000
ВКУПНО	465000	465000

* Јарињата продадени за месо се продадени со просечна тежина од 15 килограми жива мера по просечна цена од 140 денари/килограм. Продажната цена е иста и при конвенционално и при органско производство.

Остварените приходи од продажбата на млечни производи претставени се во Табела 5.2.

Табела 5.2. Приходи остварени од продажба на млечни производи

НАЗИВ НА ПРИХОДИТЕ	Конвенционално п-ство (денари)		Органско п-дство (денари)	
	Продажна цена/кг	Остварен приход	Продажна цена/кг	Остварен приход
Бело саламурено козјо сирење	250	262.500	300	315.000
Козјо сирење со зачини (магданос и оригано)	270	81.000	350	105.000
Козји кашкавал	500	100.000	600	120.000
ВКУПНО	/	443.500	/	540.000

Приходите остварени од продажбата на млечни производи кои се произведуваат на фармата се повисоки при органското во споредба со конвенционалното производство и за очекување е истите да бидат уште повисоки доколку откупната цена на истите ги следи трендовите во светот. Имено на светските пазари производите од органско потекло се за најмалку 30% поскапи од конвенционалните, додека кај нас тој процент е околу 20%.

Слика 3. Органско козјо сирење со и без додатоци произведено на фармата

Во текот на анализата фармерот остварил и приход од продажба на 10 шкартирани кози по цена од 2000 денари/грло. Остварените дополнителни приходи на фармата претставени се во Табела 5.3.

Табела 5.3. Дополнителни приходи

НАЗИВ НА ПРИХОДИТЕ	Конвенционално п-дство (денари)	Органско п-дство (денари)
Субвенции за ораници	/	/
Субвенции на грло	180.000	360.000
ВКУПНО	180.000	360.000

2. Трошоци на фармата

Вкупните варијабилни трошоци, кои претставуваат збир од трошоците направени за исхрана на овците, за напојување, заштита и ветеринарни мерки, плата и храна на вработените, производство на сирењето, останатите варијабилни трошоци, хемиските анализи на млекото и хемиската и микробиолошката анализа на сирењето, сертификацијата, производството на органска храна за козите и други, направени во текот на производството на фармата, претставени се во Табела 6.

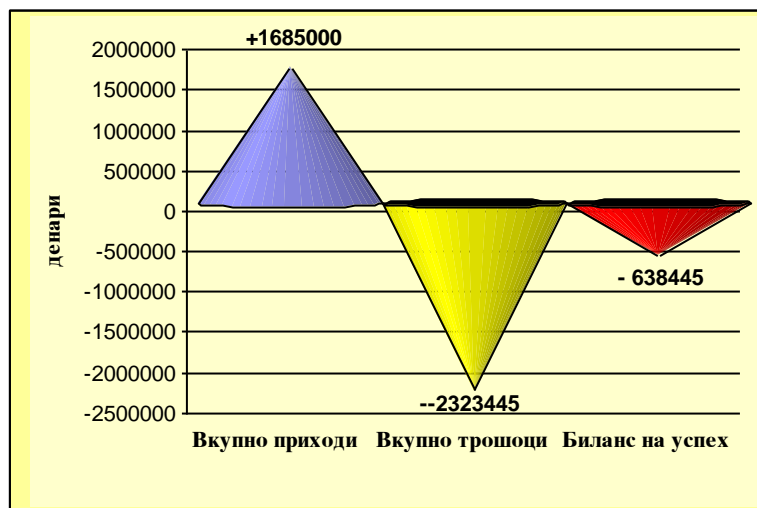
Табела 6. Вкупни варијабилни трошоци на фармата

НАЗИВ НА ТРОШОКОТ	Органско п-дство		Конвенционално п-дство	
	денари	%	денари	%
Трошоци за исхрана на козите	741915	32	644715	30.5
Трошоци за пашарина	10000	0.4	10000	0.5
Трошоци за напојување и др. потреби од вода	12000	0.5	12000	0.6
Трошоци за заштита и ветеринарни мерки	76000	3.3	57000	2.7
Трошоци за плата и храна на вработените	384000	16.5	384000	18.2
Трошоци за производство на млечни п-ди	525730	22.6	517730	24.5
Останати варијабилни трошоци	204000	8.8	204000	9.6
Анализи на млеко	25000	1.1	25000	1.2
Хемиска и микробиолошка анализа на сирење	10800	0.5	10800	0.5
Фирмарина	8000	0.3	8000	0.4
Сертификација	85000	3.6	/	/
Закуп на земјиште	45000	2	45000	2.1
Одржување на млин, машина за молзење и др.	31000	1.3	31000	1.4
Трошоци за сеидба, жетва и др.	165000	7.1	165000	7.8
ВКУПНО	2.323.445	100	2.114.245	100

Највисока застапеност во вкупните трошоци на фармата и при конвенционално и при органско производство имаат трошоците за исхрана на козите (30.5% и 32%), а потоа следуваат трошоците за производство на млечни производи (24.5% и 22.6%) и трошоците за плата и храна на вработените на фармата (18.2% и 16.5%).

3. Биланс на успехот

Според добиените резултати за вкупните приходи и трошоци на фармата направени во текот на анализата, билансот на успехот на истата, при конвенционален начин на одгледување на козите е негативен, односно фармата е во загуба за 705.745 денари. Анализата на билансот на успехот при органско козјо производство прикажана е во Графикон 3.

Графикон 3. Биланс на успех на фармата

Според добиените податоци, органската козја фарма работела со загуба (во висина од 638.445 денари), но причините за негативниот биланс на успехот може да окарактеризираат како реални и отстранливи. Имено, доколку фармерот продадените 15.000 литри млеко (кои ги продал заради недостаток на електрична енергија на фармата предизвикан од временски приликиневреме) би ги преработил во млечни производи, вкупниот приход значително би му се зголемил. Ако од продадената количина млеко, според претходните сознанија и вообичаената пракса на производство 96% од млекото се преработи во козјо сирење со и без зачини, а 7% во козји кашкавал остварениот приход би бил:

Табела 7. Остварен приход од преработка на 15Т козјо млеко

ПРОИЗВОД	КОЛИЧИНА	ЦЕНА/КГ	ИЗНОС
Бело саламурено сирење	1357	300	407100
Бело саламурено сирење со зачини	388	350	135800
Козји кашкавал	80	600	48000
ВКУПНО			590900

Исто така од презентираниите податоци може да се види дека за репродукција на основното стадо кози фармерот оставил 54 јариња. Оваа бројка на оставени грла е висока и е резултат на ослабената куповна моќ на другите фармери заради светската економска криза (вообичаено за сопствена Економска анализа на органско производство на козјо млеко и козји млечни производи

репродукција се оставаат 20-30 јариња). Доколку овие јариња фармерот би ги продал би остварил приход од 216.000 денари (24 јариња x 9000 денари/јаре).

Со овие два вида на пресметани приходи на фармата, вкупните приходи би изнесувале 2.191.900 денари (вкупните приходи се намалени за 300.000 денари, а тоа се приходите од продадено млеко), а вкупните трошоци би биле 2.323.445 и фармата би работела со помала загуба. Дополнителните трошоци за производството на млечните производи и нивното пакување би се компенzirале со намалените трошоци за исхрана на грлата оставени за сопствена репродукција.

Коментари

Органското козарско производство ги исполнува неколкуте основни услови, кои ги наметнува одржливиот приод кон земјоделството: технолошки е изводливо, не ја нарушува животната средина, придонесува за обновливоста на природните ресурси и се наоѓа во интересот на современите трендови на европскиот потрошувач.

Република Македонија располага со реални можности за трансформација на повеќето екстензивни козарски фарми во органски фарми. Сето тоа, создава дополнителни можности и за помасовен излез на пазарите во ЕУ, кај кои пабарувачката за органски производи од година во година постојано се зголемува.

Економската анализа на органско производство на козјо млеко и козји млечни производи спроведена на сертифицирана козарска фарма доведе до констатација дека фармата работи со загуба (помала во случај кога истата би била конвенционална).

Причините за работењето со загуба се повеќебројни, а истите може да се согледаат во:

1. Бројот на грла кои се одгледуваат (истиот потребно е да се зголеми и да се зголеми производството на млеко по грло со примена на селекциски и хранидбени мерки)
2. Високите трошоци за плата и храна на вработените (постоечкиот број на вработени може да одгледува повеќе грла бидејќи молзењето се одвива машински)
3. Трошоците за исхрана на грлата се високи и е потребно истите да се намалат.
4. Продажната цена на органските млечни производи (млеко, сирење, кашкавал, јарешко месо) е сèуште ниска во наши услови и не го оправдува производството на истите (во светот овие производи се продаваат за 30% повеќе од останатите, а кај нас тој процент се движи околу 20-25%).
5. Цената на кг/жива мера јарешко месо е идентична и при двата вида на производство (конвенционално и органско), со што е невозможно постигнување на рентабилно органско производство.

Економска анализа на органско производство на козјо млеко и козји млечни производи

6. Во нашите маркети сèуште недостасува поделба и соодветно рекламирање на конвенционалните и органските производи (во светот има посебни оддели за производи од органско потекло каде истите се соодветно означени)

7. Додека да се достигне реалната цена на производите од органско потекло, потребно е, фамерите да се стимулираат за ваков начин на производство со повисоки сувенции (за најмалку 30% од досегашните)

8. Светската економска криза значително влијаеше врз рентабилноста на фармата.

Препораки

Препораки до фармерот кој е вклучен во истражувањето

1. Подобрување на генетскиот капацитет на постоечкото стадо со примена на зоотехничко-селекциски мерки (внесување на свежа крв со користење на висококвалитетни машки приплодни грла, воведување на ЕХО прегледи на козите на почетокот на сјарноста и др.);

2. Подобрување на технологијата на одгледување на козите со примена на квалитетна и нормирана исхрана (преку одвојување на високомлечните од средно и слабомлечните кози, со давање на релативно поголеми количини концентрирана храна на високомлечните кози);

3. Зголемување на бројот на грлата во стадото заради оправдување на високите трошоци за плати на вработените и трошоците за производство на органска храна за козите (површините со кои располага фармерот и на кои ја произведува органската храна за козите овозможуваат одгледување на поголем број на грла);

4. Доколку фармерот остане на истиот број на грла во стадото, нема причина да обработува толку големи површини и со тоа непотребно да прави високи трошоци за производство на добиточна храна;

5. Намалување на трошоците за работна рака при постоечкиот број на грла или зголемување на бројот на грлата заради комплетна ангажираност на вработените, посебно од причини што т.н. најтешка операција во одгледувањето - молзењето на козите, се врши машински и значително се олеснува работата на молзачите и нивната анагажираност на фармата во текот на работниот ден;

6. Подобрување на технологијата на производство на млечните производи на фармата, односно намалување на рандманот на производите. Утврдениот рандман при производството на бело саламурено сирење и козји кашкавал во висисна од 8 литри млеко за 1кг сирење, односно 13 литри млеко за 1 кг кашкавал е висок и не соодејствува со литературата и праксата на другите фармери. Истиот треба да се намали на 6-7 литри млеко за килограм сирење, односно на 11-12 л. млеко за кг кашкавал. Рандманот на овие производи се подобрува и со подобрување на исхраната, односно користење на високопротеински крми во исхраната (соја, ќуспе, разни премикси и сл.).

Економска анализа на органско производство на козјо млеко и козји млечни производи

Препораки до фармерите

1. Пред да започнете со одгледување на кози дефинирајте и одлучете каков тип на фарма ќе одберете, семејна или комерцијална, затоа што само така уште од самиот почеток ќе знаете со какви предизвици ќе се соочите во иднина, во однос на економската исплатливост во работењето, односно рентабилноста на фармата (препорачливо е да консултирате стручни лица и литература по однос на досегашните искуства во начинот на одгледување на козите во различни типови на фарма);

2. Неопходна е потребата од здружување на органските производители во здруженија, сојузи и слични организации, а сè со цел заеднички настап пред државните институции, пазарот на прехранбени производи и потрошувачите. Само на ваков начин заедничките проблеми, искуства и успеси, ќе може да бидат истовремено достапни на сите заинтересирани страни што ќе резултира со напредок во работењето;

Глобални препораки

Неопходно е ангажирање на државата во:

1. Популаризација и маркетинг на органското производство и производите со органско потекло (со вклучување на релевантни институции и стручни лица кои од свој аспект ќе укажат на позитивните страни од користењето органските производи и ќе ја препорачаат нивната употреба);

2. Зголемување на субвенциите за органските производители на ниво потребно за економска исплатливост на производството;

3. Предвидување на субвенции за литар произведено и предадено органско млеко во млекара;

4. При откуп на јарешко органско месо, откупувачите мора да понудат повисока откупна цена, од конвенционалното месо (За ова тие би биле мотивирани со соодветна субвенција за кг откупено органско јарешко месо);

5. Превземање на поактивни мерки од страна на државата (МЗШВ), за популаризација на овој тип на производство, преку зголемување на бројот на такви фарми, како би можело овој тип на производството да се зголеми, а откупувачите да откупат соодветна количина, доволна за понуда надвор од државата односно за извоз (со ова перманентно би се зголемила откупната цена на овие производи, на приближно ниво како во земјите од ЕУ).